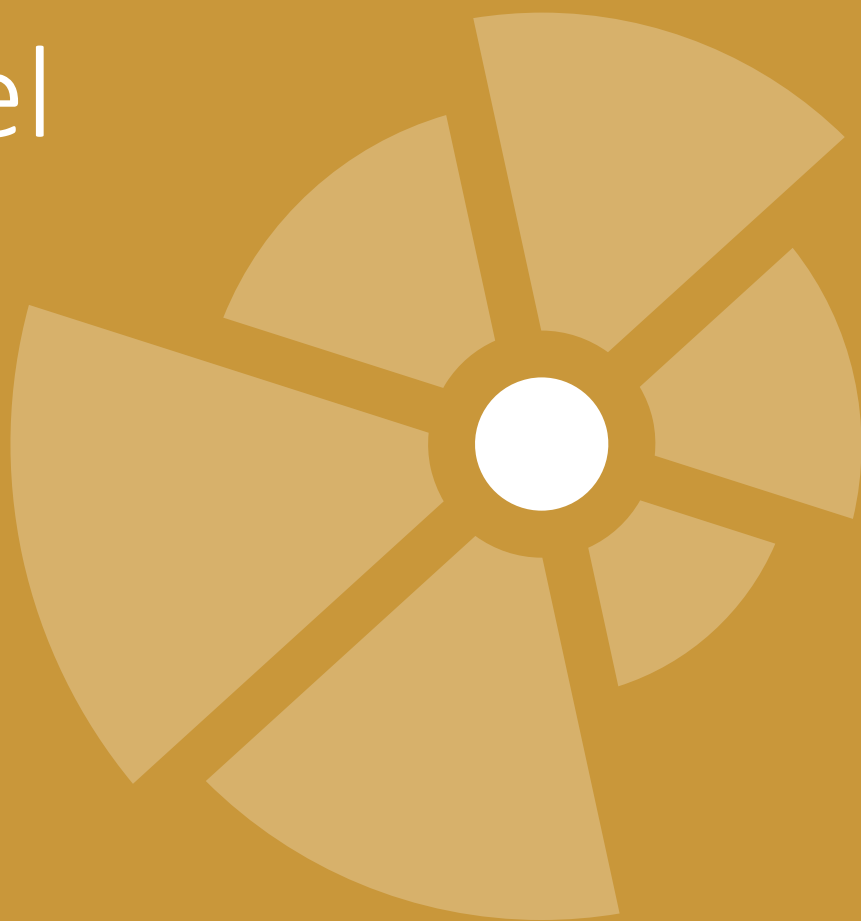

Advies over de Natuurdoelanalyse Landgoederen Oldenzaal, provincie Overijssel

1. Het advies in het kort

De provincie Overijssel heeft een natuurdoelanalyse (NDA) opgesteld voor het Natura 2000-gebied Landgoederen Oldenzaal. Deze analyse moet duidelijk maken of de huidige en geplande maatregelen voldoende zijn om verslechtering te voorkomen en de instandhoudingsdoelen van dit gebied te kunnen realiseren. De provincie heeft de Ecologische Autoriteit gevraagd te toetsen of de NDA voldoet aan de actuele wetenschappelijke inzichten. Dit advies bevat de resultaten van deze toetsing.

Wat staat er in de natuurdoelanalyse Landgoederen Oldenzaal?

In de NDA staat dat voor de vijf beschreven habitattypen¹ en de kamsalamander verslechtering niet uit te sluiten is. Bovendien is onzeker of de uitbreidings- of verbeterdoelstellingen binnen bereik zijn². Het gebied kampt met een aantal problemen: er is een te zure en te voedselrijke bodem doordat de belasting van stikstof en (andere) meststoffen in het gebied te hoog is, habitats te weinig aaneengesloten zijn en het gebied (regelmatig) te droog is. Er zijn maatregelen bedacht om verslechtering van de natuur te voorkomen, deze uit te breiden en te verbeteren. En een deel ervan is al uitgevoerd. Maar het is niet zeker of alle maatregelen het gewenste effect gaan hebben.

Wat is het oordeel van de Ecologische Autoriteit?

De NDA is beknopt, bevat veel goede informatie en een beeld van de tot nu toe getroffen maatregelen. Op hoofdlijnen is duidelijk wat deze voor uitwerking (zullen) hebben. De Ecologische Autoriteit bevestigt de conclusie dat er knelpunten in het gebied zijn, verslechtering van de (stikstofgevoelige) habitats op basis van het maatregelenpakket niet uit te sluiten is en dat het onzeker is of de natuurdoelen worden gehaald.

Om te voorkomen dat de natuur verder verslechterd en daarmee het halen van de doelen moeilijker wordt, is het aan te raden om (aanvullende) maatregelen, waarvan zeker is dat ze nodig zijn en de ecologische risico's klein zijn, spoedig uit te voeren. Dit geldt bijvoorbeeld voor:

- **Hydrologische maatregelen.** De Ecologische Autoriteit acht mede als gevolg van verdergaande klimaatverandering de kans groot dat een uitgebreid(er) pakket van maatregelen binnen én buiten de begrenzing nodig is om de juiste hydrologische condities te realiseren voor behoud en herstel van habitattypen op langere termijn.
- **Maatregelen** die het teveel aan **stikstof** en de effecten daarvan in het gebied tegengaan.
- **Inrichtings- en beheermaatregelen** in niet-kwalificerende percelen in het gebied, om het areaal van bos- en heidehabitats in het gebied te vergroten en ruimtelijke samenhang te verbeteren.

Met alleen het uitvoeren van bovenstaande maatregelen zijn de problemen voor de natuur niet opgelost. Om tot een compleet pakket van goede maatregelen te komen is ook een goed beeld van het gebied, de knelpunten en de oplossingen nodig. De Ecologische Autoriteit adviseert de NDA op de volgende punten te verbeteren:

- Maak duidelijk hoe kwantitatieve instandhoudingsdoelen worden vertaald naar **kwantitatieve doelen** voor de oppervlakte en kwaliteit van habitats en leefgebieden.
- Geef inzicht in de **kwaliteit van habitattypen en leefgebieden bij aanmelding en in de huidige situatie** en de trends die daaruit afleidbaar zijn.
- Maak een actuele en gedetailleerde **landschapsecologische systeemanalyse** met daarin de recente ontwikkelingen in het natuurgebied. Hieruit blijkt welke ecologische condities nodig zijn om de instandhoudingsdoelen te bereiken. De gevolgen van verdroging, stikstofdepositie, inspoeling van meststoffen en versnippering worden beter beoordeeld en er ontstaat meer inzicht in mogelijke herstelmaatregelen.

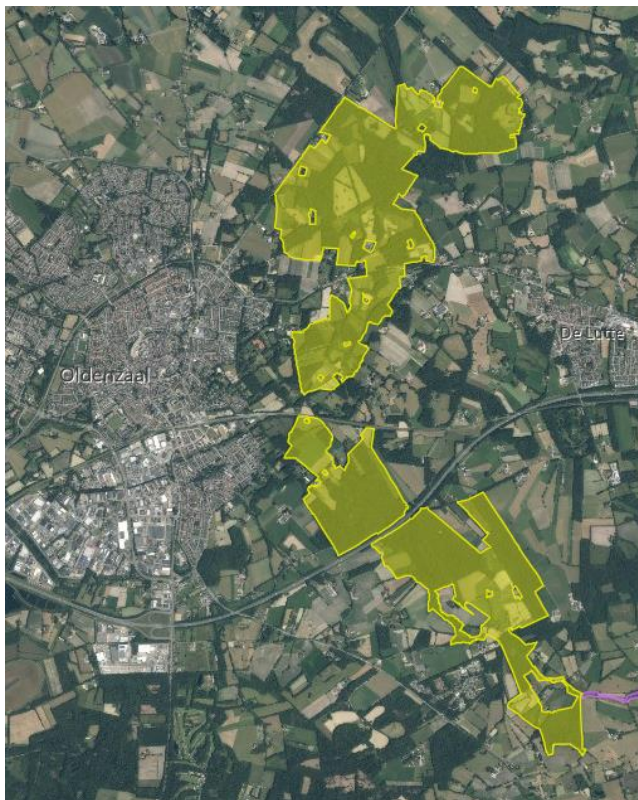
¹ Vochtige heide, droge heide, beuken-eikenbossen met hulst, eiken-haagbeukenbossen en vochtige alluviale bossen.

² Dit geldt voor de habitattypen vochtige heide, eiken-haagbeukenbossen en voor de kamsalamander.

- Geef (navolgbaar) inzicht in de wijze waarop **maatregelen uit het beheerplan uiteindelijk zijn of worden uitgevoerd** (inclusief maatregelen voortkomend uit het onderzoek naar bossen³).
- Geef inzicht in **doelbereik van de uitgevoerde en geprogrammeerde maatregelen**, in de eventueel resterende knelpunten en daarmee in de benodigde aanvullende maatregelen.
- Neem de **essentiële gebiedsinformatie** die nodig is voor de navolgbaarheid van de conclusies kort en bondig in de NDA op, en verwijst naar achterliggende bronnen voor detailinformatie.
- Betrek de **gebiedskennis en het expert judgement van terreineigenaren en -beheerders** in de NDA, wanneer er leemten zijn in gedocumenteerde gebiedsinformatie.
- **Kennisprogramma Landgoederen Oldenzaal**. Stel een kennisprogramma/-paragraaf op waarin het benodigde onderzoek wat uit bovenstaande punten voortvloeit, worden voorzien van een verantwoordelijke, een budget en een planning. Neem hierbij, naast de al voorgenomen monitoring, ook gebiedskennis van bijvoorbeeld de beheerders mee.

De Ecologische Autoriteit concludeert dat op basis van de NDA verdere verslechtering niet uitgesloten is en dat de doelen niet worden gehaald. De hierboven genoemde informatie is noodzakelijk om te weten wat de huidige problemen veroorzaakt en hoe de natuur weer gezond kan worden.

Hoofdstuk 2 bevat een toelichting op dit oordeel. In hoofdstuk 3 staan adviezen van de Ecologische Autoriteit voor het provinciale gebiedsprogramma.

Figuur 1. Overzichtskaart van Natura 2000-gebied Landgoederen Oldenzaal. (Bron: www.natura2000.nl).

³ Onderzoeksmaatregel M21 uit het beheerplan. Provincie Overijssel (2020). Addendum Beheerplan Natura 2000-gebied Landgoederen Oldenzaal (nr. 50) Overijssel.

Waarom een natuurdoelanalyse?

Het Rijk ziet dat de kwaliteit van natuur onder druk staat door intensief land- en watergebruik en door klimaatverandering. Met de Wet stikstofreductie en natuurverbetering (Wsn) en het bijbehorende programma wil zij dit aanpakken door vast te leggen dat de stikstofdepositie omlaag gebracht moet worden en de natuur verbeterd moet worden.

Ook is vastgelegd dat per Natura 2000-gebied een zogenaamde natuurdoelanalyse (NDA) opgesteld moet worden. Uit deze NDA's moet blijken wat de actuele kwaliteit van de natuur in het gebied is, welke knelpunten er zijn en hoe de gestelde natuurdoelen behaald kunnen worden. De NDA's bieden input voor gebiedsprogramma's, waarin wordt opgenomen welke maatregelen daadwerkelijk genomen zullen worden. Daarin zal ook een afweging plaats moeten vinden tussen de Natura 2000-doelen en andere ecologische doelen, bijvoorbeeld die van de Kaderrichtlijn Water (KRW).

Landgoederen Oldenzaal in pilot natuurdoelanalyses

De natuurdoelanalyse is een nieuw instrument, voortkomend uit recente regelgeving.⁴ Ook de toetsing ervan door de Ecologische Autoriteit is nieuw. De NDA Landgoederen Oldenzaal is onderdeel van de zogenaamde Pilot Natuurdoelanalyses en één van de eerste NDA's die de Ecologische Autoriteit toetst. Het doel van de pilot is om ervaring op te doen, zowel door de Ecologische Autoriteit als door de voortouwnemer(s). Voor NDA's die onderdeel uitmaken van de pilot geldt dat ze – nadat ze op basis van het advies van de Ecologische Autoriteit – zijn aangepast, nogmaals ter toetsing mogen worden voorgelegd.

Advies van de Ecologische Autoriteit

De Provincie Overijssel heeft de NDA van Landgoederen Oldenzaal voorgelegd aan de Ecologische Autoriteit. Zij toetst of alle essentiële (ecologische) informatie in de NDA werd betrokken, zodat de NDA een degelijke onderbouwing is voor besluiten over gebiedsplannen en -programma's.⁵ In de bijlage van dit advies staan de werkwijze van de Ecologische Autoriteit, de samenstelling van de werkgroep en andere projectgegevens. Alle documenten die bij het advies zijn gebruikt zijn te vinden door nummer 5008 op www.ecologischeautoriteit.nl in te vullen in het zoekvak.

⁴ Zie het beige kader onderaan hoofdstuk 1 voor een toelichting op de natuurdoelanalyses en hun rol binnen de Wsn.

⁵ Zie het instellingsbesluit: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stcrt-2022-24607.pdf>.

2. Toelichting op de toetsing

In dit hoofdstuk licht de Ecologische Autoriteit haar oordeel toe en geeft zij aan welke informatie aangevuld moet worden. Dit is telkens opgenomen in een tekstkader. Naar haar oordeel is deze informatie essentieel om het belang van beschermde natuur volwaardig mee te wegen bij de besluitvorming van de provincie Overijssel over de maatregelen om de natuurdoelen in het Natura 2000-gebied Landgoederen Oldenzaal te realiseren. Tegelijkertijd kan al met *no regret* maatregelen aan de slag gegaan worden.

De Ecologische Autoriteit baseert haar oordeel mede op de 'Handreiking natuurdoelanalyses' van BIJ12 en het Ministerie van LNV (d.d. 22 juni 2022), haar eigen advies over deze Handreiking (d.d. 21 oktober 2022), en op het document 'Onderbouwing beoordeling herstelmaatregelen' van de Taakgroep Ecologische Onderbouwing (d.d. 14 december 2022).

2.1 Algemene opmerkingen

De NDA geeft een overzicht van de voorgenomen en uitgevoerde maatregelen voor Landgoederen Oldenzaal. Op hoofdlijnen, en mede dankzij een bezoek⁶ aan het gebied, is duidelijk hoe deze maatregelen bijdragen aan natuurherstel. Tegelijkertijd blijkt een flink aantal van de geprogrammeerde maatregelen, met name de complexe, nog niet te zijn uitgevoerd. Uit de NDA wordt niet duidelijk of en wanneer deze wel uitgevoerd worden en wat daarvan de verwachte gevolgen zijn voor de realisatie van de doelen voor de vijf habitattypen en de kamsalamander.

De NDA moet een integrale analyse op hoofdlijnen presenteren, die voor de lezer zelfstandig leesbaar is en waarin conclusies navolgbaar zijn zonder achtergronddocumenten te hoeven raadplegen. Voor meer gedetailleerde informatie kan verwezen worden naar bijlagen en literatuur. Op deze manier kan de NDA doelmatig ingezet worden in het vervolgproces richting het vaststellen van het gebiedsprogramma en dienen als (compact) naslagwerk. De NDA moet een complete en actuele beschrijving van de natuur geven.

De Ecologische Autoriteit adviseert om in het algemeen meer gebruik te maken van aanwezige gebiedskennis bij bijvoorbeeld gebiedsbeheerders en -ecologen. Maak de NDA daarnaast navolgbaarder door onder andere samenvattingen van de LESA en de habitatanalyse toe te voegen aan de hoofdtekst en door te beschrijven wat de staat is van reeds geplande maatregelen. Ga ook in op de samenhang met de stroomgebiedsrapporten.

2.2 Natura 2000-doelen

De instandhoudingsdoelstellingen vormen de basis voor de op te stellen gebiedsprogramma's en moeten zoveel mogelijk SMART⁷ geformuleerd worden om het doelbereik van uitgevoerde en geplande maatregelen goed te kunnen beoordelen. SMART-geformuleerde doelen zorgen ervoor dat de provincie Overijssel weet waar en hoe ze erop moeten sturen in het gebiedsprogramma. De Ecologische Autoriteit heeft de volgende opmerkingen:

- De doelen zijn alleen kwalitatief en overgenomen uit het aanwijzingsbesluit. Er is geen kwantitatieve uitwerking van de doelen naar omvang, tijd en ruimte. Voor de kamsalamander ontbreekt informatie over de gewenste populatiegrootte en het daarvoor benodigde leefgebied. Ook de omgevingscondities waarnaar verwezen wordt (in het beheerplan) zijn algemeen en niet gebiedsspecifiek uitgewerkt.
- Voor het Eiken-haagbeukenbos (H9160A) geldt een uitbreidingsdoelstelling (huidig oppervlakte 12,6 hectare). In de NDA wordt niet aangegeven hoeveel en waar dit habitatype kan worden uitgebreid.
- Uit de NDA volgt dat de kwaliteit van de aanwezige habitattypen matig tot goed is en worden de knelpunten beschreven. Echter wordt niet aangegeven wat de gewenste kwaliteit is en welke opgaven hieruit

⁶ Op 9 februari 2023 bezocht de werkgroep het gebied en sprak met betrokken ecologen en beheerders.

⁷ SMART staat voor Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch en Tijdgebonden.

voortkomen. Zo blijft onduidelijk wat de gewenste grondwaterstanden in zomer en winter zijn, hoe ver de stikstofdepositie teruggebracht moet worden, en waar en welk oppervlakte nodig is voor het voortbestaan van (karakteristieke) soorten.

De Ecologische Autoriteit adviseert om in een aanvulling op de NDA de instandhoudingsdoelstellingen uit te werken naar omvang (oppervlakte / populatie), kwaliteit, plaats (waar) en tijd (wanneer). Gebruik hierbij inzichten uit de LESA over potenties die het gebied heeft voor verdere ontwikkeling en kwaliteitsverbetering van habitats en leefgebied.

2.3 Landschapsecologische systeemanalyse

De NDA moet een ecologische analyse van de natuurkwaliteit en -oppervlakte bevatten die het mogelijk maakt om de referentiesituatie en de huidige situatie te bepalen en te vergelijken (zie hoofdstuk 2 Handreiking). In een NDA is verder een landschapsecologische systeemanalyse (LESA) nodig die inzicht geeft in de huidige ecologisch sturende factoren van het gebied, en de eventuele knelpunten die daarbij optreden.

De Ecologische Autoriteit merkt op dat de LESA in de NDA over het algemeen beschrijvend en kwalitatief van aard is. De LESA is vrij beknopt en focust sterk op de bronnen en beken, en dekt daarmee niet het hele gebied en de hele ecologische variatie af. Ook is de LESA niet geactualiseerd, geeft het geen beeld van eventuele potenties voor habitats en bevat het geen doorkijk naar de werking van uitgevoerde maatregelen.

Voor een goede onderbouwing van de huidige ecologisch sturende factoren, en welke maatregelen in en om het gebied nodig zijn om de instandhoudingsdoelen te realiseren, vindt de Ecologische Autoriteit een meer kwantitatieve systeemanalyse nodig. Specifiek ontbreekt:

- Inzicht in de ontwikkeling van de oppervlakte en kwaliteit van habitats en leefgebied van de kamsalamander sinds aanwijzing van het Natura 2000-gebied, afgezet tegen de instandhoudingsdoelstellingen. Maak duidelijk onderscheid tussen de verschillende ijkmomenten van het Natura 2000-gebied. Ga in op de situatie bij aanmelding of aanwijzing van het gebied, op de huidige feitelijke situatie en op de beoogde doelsituatie. Hieruit volgen de opgaven die er zijn voor stikstofreductie, hydrologie en connectiviteit.
- Inzicht in welke ecologische omstandigheden in en om het gebied nodig zijn om de instandhoudingsdoelen te realiseren.
- Inzicht in de potentie van het gebied voor verschillende habitats en leefgebieden.
- Kwantitatief inzicht in de opgave voor stikstofreductie.
- Inzicht in de waterkwaliteit en afvoerdynamiek van de verschillende beken in het gebied en inzicht in de mate waarop de verschillende bronnen aan de waterkwaliteit bijdragen.
- Inzicht in welk effect klimaatverandering (bijvoorbeeld natte winters en droge zomers) heeft op de benodigde hoeveelheid water die gedurende het jaar moet worden afgevoerd en vastgehouden en op de waterkwaliteit.⁸
- Een overzicht van het (relatieve) belang van de verschillende drukfactoren, zoals stikstofdepositie, waterkwaliteit, afvoerdynamiek en grondwaterregime, etc. Dit is van belang voor de prioritering van te nemen maatregelen.

De Ecologische Autoriteit adviseert om de voor het gebied opgestelde LESA verder uit te breiden zodat:

- Een gebiedsdekkende en actuele beschrijving van de opbouw en werking van het landschapsecologisch systeem ontstaat.
- Op betrouwbare wijze beoordeeld kan worden of aan de omgevingscondities voor alle habitats en leefgebieden wordt voldaan of, wanneer dit niet het geval is, op welke wijze daarvoor in het systeem moet worden ingegrepen.

⁸ Verwacht kan worden dat droge zomers leiden tot hogere P- en S-gehalten in het water.

- Duidelijk is welk gebied, ook buiten de begrenzing van het Natura 2000-gebied, invloed heeft op de kwalificerende habitats en leefgebieden (dit kan per drukfactor verschillen).

Daarnaast adviseert de Ecologische Autoriteit om per habitatype en leefgebied een meer kwantitatieve analyse te geven van:

- De benodigde omgevingscondities en de samenhang daarvan met het landschapsecologisch systeem.
- De ontwikkeling van de oppervlakte en kwaliteit van habitats sinds de aanwijzing van het gebied, afgezet tegen de (nader uitgewerkte) instandhoudingsdoelstellingen.
- De potentie voor uitbreiding van de oppervlakte van de habitattypen.

2.4 Drukfactoren of knelpuntenanalyse

Hoofdstuk 4 van de NDA gaat in op de verschillende drukfactoren in het gebied. Er wordt verwezen naar het beheerplan en de PAS-gebiedsanalyse. De NDA bevat een samenvattende tabel met een korte toelichting over recente inzichten. Het hoofdstuk beschrijft knelpunten die er waren voordat de huidige maatregelen zijn genomen of geprogrammeerd, met aanpassingen op basis van expert judgement. Uit de knelpuntenanalyse en toelichting lijken, naast stikstofdepositie, verdroging en inspoeling van meststoffen, veel habitats een te kleine oppervlakte hebben en/of te weinig aaneengesloten te zijn. Ook is de structuur van de bossen in slechte staat.

De Ecologische Autoriteit plaatst in de alinea's hieronder bij een aantal drukfactoren opmerkingen.

Stikstofdepositie

In de NDA wordt geconstateerd dat, ook in 2030, er in Landgoederen Oldenzaal sprake is van een overschrijding van de (meest) kritische depositiewaarden voor stikstofgevoelige en overbelaste habitattypen.⁹ Er wordt ook gesteld dat vooral de langdurige overbelasting en ophoping van stikstof doorslaggevend zijn voor de afname van biodiversiteit, echter zonder dat dit in verband wordt gebracht met de ontwikkeling van de oppervlakte en kwaliteit van habitats. Het valt de Ecologische Autoriteit hierbij ook op dat de accumulatie van stikstof in de afgelopen decennia niet wordt gekwantificeerd.¹⁰ Ook wordt niet genoemd hoeveel de stikstofdepositie moet worden teruggebracht om een duurzame staat van instandhouding te verkrijgen. Dit komt ook niet terug in de synthese en het toekomstperspectief, waardoor de noodzaak voor en haalbaarheid van overlevingsmaatregelen niet helder wordt.

Inspoeling meststoffen

Dit knelpunt wordt in de NDA zelf niet nader toegelicht en uitgewerkt. Ook in de PAS-gebiedsanalyse en het beheerplan is geen specifieke informatie opgenomen over de omvang van het probleem binnen het gebied, de locaties waar dit optreedt en de gevolgen daarvan voor de habitats. De resultaten van de stroomgebiedsanalyses komen niet terug in de NDA. Daardoor is het moeilijk om te beoordelen of de juiste maatregelen op de juiste plaats zijn genomen, of deze afdoende effect zullen hebben, en of aanvullende maatregelen nodig kunnen zijn om de betreffende habitats afdoende beschermen of herstellen.

Hydrologische condities

De NDA geeft aan dat gezien de heterogene ondergrond en hydrologische condities de effecten van maatregelen niet met zekerheid zijn vast te stellen. De uitgevoerde en voorgenomen hydrologische maatregelen zullen een positief effect hebben op het beperken van de drukfactor droogte, maar de omvang van dit effect is onzeker. De Ecologische Autoriteit acht het waarschijnlijk dat mede gezien de voortgaande klimaatverandering

⁹ De werkgroep heeft dit tijdens haar veldbezoek ook zelf geconstateerd. Ze trof opslag van braam (*Rubus* sp.) aan op landgoed Eggheria en pitrus (*Juncus effusus*) in een stroompje langs een voormalig stuk landbouwgrond. Beide zijn een indicatie voor te veel nutriënten.

¹⁰ Door de mogelijke ophoping van stikstof in de strooisellaag kunnen zelfs lang na uitvoering van geplande maatregelen nog effecten van eutrofiëring plaatsvinden.

de voorgenomen maatregelen niet voldoende zijn voor herstel (met name voor de grondwater- en beekdalafhankelijke habitats, zoals H9160A, H91E0C en H9120).

Verbindingszone(s) / versnippering

In de NDA staat dat de oppervlakte van habitattypen te klein is voor een duurzame (genetische) basis van aanwezige populaties, en dat deze bovendien te versnipperd voorkomen in het gebied. Er ontbreekt echter informatie over karakteristieke soorten van de betreffende habitattypen en in welke staat de populaties van die soorten zich bevinden.

De Ecologische Autoriteit adviseert om in de knelpuntenanalyse de hierboven beschreven punten aan te vullen.
--

2.5 Mogelijke maatregelen voor doelbereik

Hoofdstuk 4 van de NDA gaat in op de herstelmaatregelen. Het beschrijft een gebiedsproces en onderzoeken die tot (effectieve) maatregelen moeten leiden. Uit tabel 4 blijkt dat de meeste voorgestelde maatregelen nog niet zijn uitgevoerd. In hoofdstuk 6 staat, op basis van expert judgement, het verwachte effect van de natuurherstelmaatregelen beschreven.

De Ecologische Autoriteit merkt op dat:

- De bijgevoegde maatregelenkaart en legenda onvoldoende leesbaar zijn, waardoor onduidelijk is welke maatregelen op welke plaats worden genomen.
- De maatregelen niet specifiek, maar abstract en kwalitatief zijn beschreven, zoals: ‘het hoge aandeel van zuur-strooisel producerende soorten als Beuk en Zomereik terugdringen’ of ‘inrichten gronden’. Bovendien is het de vraag of de interne maatregelen voldoende doeltreffend zijn en daarmee een goede staat van instandhouding kan worden bereikt.
- De uitvoering van de maatregelen nog onvoldoende zeker is. Dat geldt bijvoorbeeld voor systeem- of bronmaatregelen als deze ingrijpend (complexe maatregelen) zijn en vragen om andere gebiedsfuncties of een andere landschappelijke inrichting. Zoals externe maatregelen om de toestroom van nutriënten te verminderen.
- Een analyse ontbreekt van de robuustheid van de maatregelen in het licht van de klimaatverandering, bijvoorbeeld in relatie tot de toename van droge perioden en de stijging van de temperatuur.
- Nog onduidelijk is of, en zo ja welke (onbedoelde) negatieve ecologische gevolgen kunnen optreden als gevolg van de maatregelen.¹¹

¹¹ Zijn er bijvoorbeeld ecologische effecten van bepaalde maatregelen te verwachten die het ene (ecologische) doel dienen maar een onbedoeld negatief effect hebben op een ander ecologisch doel. Denk aan de mogelijke negatieve gevolgen van een verhoging van het waterpeil voor de waterkwaliteit en aan de negatieve effecten van plaggen op de bodem en het bodemleven.

De Ecologische Autoriteit adviseert in de NDA:

- De mogelijke maatregelen zo specifiek mogelijk te formuleren.
- Aan te geven hoe de uitvoering van maatregelen geborgd is en wie daarvoor verantwoordelijk is.
- Inzicht te geven in de robuustheid van mogelijke maatregelen in het licht van klimaatverandering.
- Inzicht te geven in mogelijke (onbedoeld) negatieve effecten van de maatregelen op fauna en flora.
- Aan te geven welke maatregelen essentieel zijn om ook op termijn (verdere) achteruitgang te voorkomen.
- De noodzaak en mogelijkheden voor, en de (ecologische) gevolgen van, additionele maatregelen (zoals hierboven aangegeven) te beschrijven.

2.6 Synthese en conclusie

In de NDA wordt beschreven dat “als sprake is van een restprobleem” de drukfactoren verdroging, inspoeling meststoffen en stikstofdepositie urgent zijn, en des te urgenter bij een combinatie van drukfactoren. De Ecologische Autoriteit constateert dat een voorzichtige tijdrovende aanpak niet bij deze urgentie past. De tijd dringt en daarom adviseert ze zo snel mogelijk te starten met het treffen van maatregelen, waarvan al bekend is dat ze goed werken (zogenaamde *no regret* maatregelen). De Ecologische Autoriteit stelt de volgende aanpak voor:

- 1 Maak doelen concreet en kies deze op basis van het systeemfunctioneren.
- 2 Vul de NDA aan met lokale gebiedskennis van bijvoorbeeld ecologen en beheerders.
- 3 Beoordeel op basis van expert-judgement en onderbouwde werkhypothesen welke knelpunten er in het gebied kunnen resterende na uitvoering van de geprogrammeerde maatregelen en stel hiervoor aanvullende maatregelen voor.
- 4 Voer geprogrammeerde en noodzakelijke aanvullende *no regret* maatregelen gelijk uit.

De Ecologische Autoriteit illustreert dit graag met een voorbeeld uit het gebied. In de Rossumse beek zijn maatregelen genomen¹² die ten goede komen aan de aanliggende beekbegeleidende bossen. Het gebied waar de bovenloop van de beek ligt is verworven door de provincie. In dit gebied zijn gebruiksbeperkingen opgelegd om nadelige effecten benedenstrooms te beperken, maar de functie blijft agrarisch gebruik. Er is een retentiebuffer aangelegd. In gesprek met de beheerders van het gebied bleek er een duidelijke wens te zijn om dit gebied in te richten als natuurgebied in plaats van landbouwgebied, om daarmee het hele stroomgebied van de Rossumerbeek binnen het Natura 2000-gebied te kunnen beheersen zonder kunstgrepen als een retentiebuffer. Een dergelijk maatregel ligt volgens de Ecologische Autoriteit voor de hand, mede gezien de problematiek van verdroging en eutrofiëring in de van de beek afhankelijke boshabitats, en zou als *no regret* maatregel in de NDA kunnen worden opgenomen en ingebracht kunnen worden in het gebiedsproces. Gezien het beperkte deel van het omvangrijke Natura 2000-gebied dat de Ecologische Autoriteit heeft kunnen bezoeken, is het aannemelijk dat er meer kansen liggen voor verdergaand robuust systeemherstel in en rond het gebied.

Volgens de Ecologische Autoriteit lijkt het gebied de potentie te hebben om een duurzame staat van instandhouding te bereiken zodra voldoende (aanvullende) herstelmaatregelen zijn uitgevoerd.

2.7 Kennis- en monitoringsprogramma Landgoederen Oldenzaal

NDA's van de eerste cyclus moeten nadrukkelijk gezien worden als de start van een iteratief proces, waarin steeds meer informatie beschikbaar komt en steeds meer duidelijkheid komt over de te nemen maatregelen om de natuur weer gezond te maken. Het gebruik van goed onderbouwde werkhypothesen en duidelijke tussenconclusies zorgt er dan voor dat een deel van de maatregelen uit de NDA's eerste cyclus wel kunnen worden onderbouwd en een kwantitatief beeld ontstaat van de effectiviteit van maatregelen. Ondanks het

¹² Zoals verondieping en aanleg van een retentiemaatregel op de rand van het Natura 2000-gebied.

ontbreken van gegevens, kunnen sommige conclusies wel degelijk al getrokken worden, bijvoorbeeld omdat de mate van onzekerheid kleiner is dan omvang van het effect.

Schets de consequenties van het ontbreken van gegevens voor de keuze van maatregelen en de mogelijk te trekken conclusies. Geef ook aan waarom sommige conclusies wel degelijk getrokken kunnen worden, ondanks het ontbreken van sommige gegevens.

Geef een samenvatting van de leemten in kennis en het benodigde onderzoek uit de NDA Landgoederen Oldenzaal. Geef ook aan op welke manier gebiedskennis, van bijvoorbeeld de beheerders, betrokken wordt als gegevens uit het veld (nog) niet beschikbaar zijn. Geef ook aan welk onderzoek of monitoring moet en kan worden ingezet om kennisleemtes op te vullen voor de volgende NDA-cyclus. Geef hierbij aan wie daarvoor verantwoordelijk is, wat de planning hiervoor is, en wat het benodigde budget is voor Landgoederen Oldenzaal.

3. Adviezen voor het provinciale gebiedsprogramma

In dit hoofdstuk wordt een aantal aanbevelingen gedaan over onderwerpen die een sterke relatie hebben met de informatie in de NDA. Deze zijn bedoeld om de kwaliteit van het gebiedsprogramma, nu en in de toekomst, te verbeteren. Dit is geen complete lijst met adviezen¹³.

3.1 Werk aan integrale oplossingen voor Natura 2000

Uit de NDA voor Landgoederen Oldenzaal blijkt dat er nog verschillende restopgaven zijn voor het gebied. Een deel van deze opgaven vraagt maatregelen in de ruimere omgeving van het Natura 2000-gebied, zoals reductie van stikstofemissies, vermindering van toestroom van nutriënten, verbetering van connectiviteit en herstel van hydrologische systemen. De Ecologische Autoriteit adviseert in dit verband om te zoeken naar integrale oplossingen. Bronmaatregelen voor stikstof die leiden tot extensivering van landgebruik kunnen bijvoorbeeld goed gecombineerd worden met vermindering van bemesting, opheffen van drainages en aanleg van verbindende landschapselementen.

3.2 Relatie instandhoudingsdoelen met andere opgaven van het provinciale gebiedsprogramma

In de nog op te stellen gebiedsprogramma's per provincie wordt gestreefd naar een integrale aanpak op de onderwerpen natuur, water en klimaat. De Ecologische Autoriteit merkt in dit verband op dat de NDA nog niet ingaat op hoe de instandhoudingsdoelen voor Landgoederen Oldenzaal zich hiertoe verhouden. Ecologisch gezien kunnen deze opgaven sterk samenhangen, elkaar versterken, of elkaar tegenwerken. Ook in het advies over de handreiking gebiedsprogramma's vraagt de Ecologische Autoriteit aandacht voor de aanpak, samenhang en prioritering van de opgaven. Breng in het provinciale gebiedsprogramma de samenhang tussen de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen en in andere kaders geformuleerde opgaven voor natuur, water en klimaat in beeld. Het gebiedsprogramma moet immers een integraal maatregelenpakket bevatten dat recht doet aan alle genoemde opgaven.

¹³ Zie ook het advies over de handreiking gebiedsprogramma's, te raadplegen via: <https://www.ecologischeautoriteit.nl/adviezen/5001>.

Bijlage 1: Projectgegevens

Werkwijze Ecologische Autoriteit

De Ecologische Autoriteit heeft voor dit advies een werkgroep van deskundigen samengesteld. Deze werkgroep toetst of in de natuurdoelanalyse (NDA) alle essentiële ecologische informatie is betrokken waarmee het bevoegd gezag later goed onderbouwde besluiten kan nemen over onder meer gebiedsplannen en gebiedsprogramma's. Om zich goed op de hoogte te stellen van de situatie heeft de werkgroep het Natura 2000-gebied bezocht en met de voortouwnemers en gebiedsbeheerder(s) gesproken. Meer informatie over de Ecologische Autoriteit en over haar werkwijze vindt u op onze website.

Voortouwnemer

Provincie Overijssel

Samenstelling van de werkgroep

Wouter Berendsen MSc (secretaris)

drs. Gert Dekker

drs. Reinoud Kleijberg

prof. dr. Henk Siepel

ir. Kees Slingerland (voorzitter)

Waar vind ik de stukken die de Ecologische Autoriteit heeft beoordeeld?

U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt, door op www.ecologischeautoriteit.nl projectnummer 5008 in te vullen in het zoekvak.

